

ספר

תורת המן האגגי

והוא ביאור רחב בהא דאמרו חז"ל
אין מקבלין גרים מעמלק
שלא תק' מהא דתנו רבנן
מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק

גם נספחתי בסופו מאמר קטן בדברי התוס'
בענין גיטו של מרדכי לאסתר

כ"ז חנוני השי"ת

יחזקאל שקליאר

מהדורה רביעית
אדר ראשון תשפ"ד לפ"ק

דהולכין אחר אביו וגוי הוא. וא"כ לשיטת הרמב"ם⁷ ולחד שיטה ברי"ף דפסקינן כמ"ד כשר לגמרי, א"כ גוי הוא אפי' למסקנא, ובאה"ע סימן ד' כתב הב"ש בסק"ב דחיישינן להך שיטה, ואם נשאת לא תצא, וא"כ לדינא יש להצריכו גירות.

ועוד כתב בעל הנתה"מ, דהא רק בגיותן אית להו חייס אבל בגירותין לית להו חייס, כמבואר ביבמות דף סב., וא"כ בן עכו"ם וישראלית שנתגייר שדינן ליה בתר אימיה, וא"כ ישראל גמור הוא ולא הוי גר בכלל, ואסור בממזרת. ובחמ"ש שם הק' דאיך שייך לומר דאינו פגום לכהונה כר"מ, וגם אם נשאת לא תצא כהרי"ף וכפסק הב"ש, הא אם צריך גירות, גירות היא ופסולה לכהן,

---

⁷ נמצאת אומר לפי זה דלהרמב"ם עבד ועכו"ם הבא על בת ישראל הולד גוי. אמנם לאחר זמן רב מצאתי מה שכתב הרמב"ם באגרת תימן על יש"ו הנוצרי: "והוא מישראל, ואע"פ שהיה אביו גוי ואמו ישראלית, העיקר בידינו גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר, ואמנם נקראהו ממזר להפליג בחרפתו". מבואר מדבריו שישו היה מישראל אע"פ שאביו לא היה מישראל. אולם יש לדחות שאין הרמב"ם בא שם ללמד הלכה, ואין כוונתו במש"כ שהיה מישראל שהיה לו דין ישראל, רק שהיה מזרע ישראל. וכל מה שהביא מהגמ' הוא שאינו ממזר, ומה שאנו קורין אותו ממזר הוא דרך גנאי לא מצד האמת. ולא הביאו כלל להביא ממנו ראיה שדינו כישראל. אולם ממש"כ הרמב"ם שעל ישו קאי הפסוק 'ומבני פריצי עמך', לכאורה מבואר דישראל היה. וכן מבואר בגמ' גיטין נז. דקרי ליה לישו 'פושעי ישראל', וכן ממה שאמרו [סנהדרין קז:]: שהיה תלמידו של ר' יהושע בן פרחיה מוכח דישראל היה. אמנם מה שכתב הרמב"ם דאביו גוי היה, אינו מבואר במקום אחר בדברי חז"ל, רק אמרו [שם סז. ושבת קד: בדפו"י] שאביו של ישו פנדירא שמו. ומרש"י [שבת שם ד"ה בעל] שכתב שישו 'נקרא על שם בעל אמו אע"פ שהיה ממזר', משמע דס"ל דפנדירא ישראל היה, אם לא שנדחיק דכוונתו כמוש"כ הרמב"ם דרך דרך גנאי קראו ממזר, וקשה להעמיס כן בלשון רש"י. אבל עכ"פ לכאורה יש כאן ראיה בדעת הרמב"ם דס"ל שעכו"ם הבא על בת ישראל הולד ישראל, וצ"ע.

סימן ב'

באומות הולכין אחר הזכור

א) הגר"י ענגיל בגליוני הש"ס בגיטין נז: תי': "ולק"מ, דמשכחת באשה מזרע עמלק, שנישאת לעכו"ם שאינו מזרע עמלק, וילדה לו בן, דהבן ההוא אינו מתייחס לזרע עמלק, דבעכו"ם הלך אחר הזכור, כמבואר ביבמות עח:, וא"כ הבן ההוא וכל יוצאי חלציו שפיר מקבלין אותו, ועל כזה הכוונה כאן, והא דאמר מבני בניו⁹ לאו דוקא, רק הכוונה יוצאי חלציו".

והנה בהרמב"ם פרק ט' מהל' עבדים הל' ג כתב, "אחד מן האומות שבא על שפחה כנענית שלנו, הרי הבן עבד כנעני וכו', אבל עבד שבא על אחת מן האומות אין הבן עבד". והשיג עליו הראב"ד, "א"א זהו בהיפך ממה שאמרו בגמ', שהרי אמרו בגמ', באומות הלך אחר הזכור", וכתב הכסף משנה, שלדעת הר"מ צ"ל שגרס באומות הולך אחר הנקבה. ולפי זה כתב המרכה"מ, דאם א' משאר אומות בא על העמונית והוליד בן, לפי הראב"ד והגירסא לפננו, הבן מותר לבא בקהל, ולדעת הר"מ, אסור. וא"כ לפי הרמב"ם י"ל, שבן המן בא על אשה משאר אומות, וא"כ בני בניו דוקא, ולא צריך לדחוק כמוש"כ הגר"י ענגיל.

---

⁹ דלכאורה צ"ל מבני בנותיו.

אתי העשה דיבום ודוחה הל"ת דמואבי, ובזמניהם עדיין לא גזרו ביאה ראשונה אטו ביאה שניה, עכתו"ד. ודבריו צל"ע טובא, דהא שיבום היה מצותו בקרובים היה דוקא קודם מ"ת. ואף שכתב הרמב"ן¹¹ והר"י בכור שור¹² שלאחר מתן תורה היה מנהג וענין כזה, ושכך עשה בועז, מהכ"ת שיהא זה דוחה ל"ת. וכבר עמד בזה הרה"ג מאיר דן פלאצקי זצוקלל"ה, בספרו הגדול כלי חמדה בפר' וארא עיי"ש.

אבל ע"פ הנ"ל יש לבאר סברת דואג באופ"א, דהא איתא בפסיקתא רבתי, שהגר העמלקי הי' דואג¹³. והנה לשיטת רש"י לפי מהלך זה נראה, דכל זה שהולכין אחר הפגום לאחר שנתגיירה, הוא דוקא לגבי האב והאם של הגר, שאם אחד משניהם היה פגום אזלי בתרייהו, אבל לדעת אם אביו או אמו היה פגום, בזה אזלי בתר חק הנכרים. וא"כ הא בלק היה ממדין, וי"ל שהוא נשא מואבית, וכמוש"כ המהרי"ט הנ"ל, וא"כ אם בנו עגלון היה לו דין מואבי או לאו, תלוי אם באומות הולכין אחר האב או אחר האם, דאם הולכין אחר האב עגלון מדיני הוא,

¹¹ בבראשית לח י': "וחכמי ישראל הקדמונים מדעתם הענין הנכבד הזה הנהיגו לפנים בישראל לעשות המעשה הזה בכל יורשי הנחלה באותם שלא יהיה בהם איסור השאר וקראו אותו גאולה, וזהו ענין בועז"

¹² שם פסוק יג: "קודם מתן תורה כל הקרובים מייבמין ואפילו אביו של מת...ונתנה תורה ונתחדשה הלכה שאין מייבמין אלא אחין מן האב, ואעפ"כ אפילו לאחר מתן תורה נהגו אפילו בקרובים הכשרים לה שאינם אחים מן האב, כמו שעשה בועז לרות."

¹³ ועי' ברש"י בשמואל שם שהביא מדרש זה, וכתב שאין המדרש הזה מיושב על לבי.

גיטי מרדכי

אסתר ב, ז: וּבְמֹת אֲבִיהָ וְאִמָּהּ לְקַחְתָּ מִרְדְּכָי לְךָ לְבַת.
ואמרו חז"ל (מגילה יג, א) תנא משום רבי מאיר: אל תקרי
לבית אלא לבית; דלקחה לו לאשה. וכן אמרו שם, דאפי'
לאחר שנלקח לבית אחשורש, עדיין היתו אשתו, (שם
ע"ב): כאשר היתה באמנה אתו - אמר רבה בר לימא
משמיה דרב, שהיתה עומדת מחיקו של אחשורש
וטובלת, ויושבת בחיקו של מרדכי. ועל כן כשנתרצה לילך
לאחשורש ברצון דרשו (שם טו, א): אמר רבי [ירמיה
בר¹⁸] אבא: שלא כדת היה, שבכל יום ויום עד עכשיו
באונס, ועכשיו ברצון. וכאשר אבדתי אבדתי - כשם
שאבדתי מבית אבא, כך אובד ממך.

הן אמנם שהרבה ראשונים כתבו דלאו דברי הכל הוא,
ובמחלוקת שנויה, מהא דס"ל לרבא (סנהדרין עד.)
דהתירא דאסתר היתה משום דהנאת עצמן שאני, וזאת
לא היה מותר בגילוי עריות ממש דאשת איש. וראשון
לכולם הוא הרמב"ן שכתב, (מלחמת ה' שם דף יח.) "ונ"ל
דמאן דגריס באגדה דאסתר אשת איש הואי כדאמרינן
שהיתה עומדת מחיקו של אחשורש וטובלת ושוכבת
בחיקו של מרדכי, ודריש כאשר אבדתי מבית אבא אבדתי
ממך, סבר לה כאביי וטעמא דקרקע עולם דההוא טעמא
שייך אפי' באשת איש. אבל רבא דפריש משום הנאתו,
ליתיה לטעמא אלא בשאר עבירות דפרהסיא, ובגמ' לא
דייקינן בה באישות כלל, דלא מסיימא לן ולא סבירא לן
אגדתא דרב ירמיה בר אבא דהתם, ויש לומר כדברי בעל

¹⁸ כ"ה בהרבה כת"י, כת"י מינכן, וכת"י וטיקן, ובשאר כת"י. וכן היה גירסת
הרמב"ן כדמוכח לקמן.